

Przekształcenia na polskim rynku świeżych owoców i warzyw w okresie jego dostosowania do unijnego systemu organizacji

Wstęp

Nadrzędnymi celami podmiotów uczestniczących w polskiej gospodarce żywnościowej stały się, w pierwszych latach po urynkowaniu, szybka adaptacja do nowych warunków działania i dostosowanie oferty handlowej do zmieniających się potrzeb odbiorców. Do największych problemów producentów, przetwórców i dystrybutorów należała w tym okresie mała stabilność rynkowa, spotęgowana niedostatecznie sprawnym otoczeniem instytucjonalnym, czyli brakiem jasno sprecyzowanych i przestrzeganych „reguł gry”. Niestety, sytuacja ta w ciągu ostatniego dziesięciolecia nie uległa zasadniczej poprawie.

Proces przygotowań do integracji Polski z Unią Europejską i związana z nim konieczność harmonizacji ustawodawstwa i koordynacji systemu instytucji jest szansą na przyspieszenie tempa przemian odbywających się w łańcuchu gospodarki żywnościowej. Adaptacja unijnych rozwiązań instytucjonalnych stanowi obecnie duże wyzwanie także dla rynku owoców i warzyw, jednego z bardziej rozdrobnionych sektorów polskiego agrobiznesu. Powstanie w Polsce umocowanych prawnie grup producentów owoców i warzyw, będących podstawowym elementem rynku, wspieranym finansowo z budżetu, jest jednym z podstawowych warunków poprawy siły przetargowej oraz konkurencyjności rodzimych dostawców.

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza aktualnej sytuacji podaży-popytowej w sektorze owoców i warzyw w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zachodzących w nim przekształceń instytucjonalnych w perspektywie integracji z Unią Europejską. Przedstawiono także podstawowe założenia wspólnej organizacji rynku świeżych owoców i warzyw w UE oraz omówiono kluczowe elementy oraz skutki procesu dostosowywania polskiego sektora do systemu wspólnotowego.

Aktualna sytuacja na rynku świeżych owoców i warzyw w Polsce

Produkcja i zużycowanie owoców świeżych

W latach 1990–2001 przeciętna wielkość produkcji owoców w Polsce wynosiła ok. 2,4 mln ton, co stanowi średnio ok. 4–6% produkcji owoców ogółem państw członkowskich UE. W klasyfikacji wszystkich krajów europejskich pod względem poziomu zbiorów owoców Polska, według danych FAOSTAT, zajmuje wysokie szóste miejsce.

Analiza danych statystycznych GUS wskazuje na rosnący trend w zbiorach świeżych owoców w Polsce, ich przemysłowego przerobu oraz wielkości produkcji przetworów (tab. 1).

Tabela 1

Zbiory, przerób i eksport owoców w latach 1990–2001 [mln ton]

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2001
Zbiory owoców	1,42	2,39	2,11	2,78	2,52	2,39	2,25	3,4
Dostawy owoców do przetwórstwa	0,98	1,4	1,4	1,6	1,5	1,1	2,1	2,3
Eksport	0,07	0,18	0,18	0,21	0,28	0,22	0,31	0,35

Źródło: Rynek owoców i warzyw, IERiGŻ (dane GUS i CIHZ).

Udział dostaw do przemysłu w zbiorach owoców ogółem jest znaczący i wynosił w analizowanym okresie średnio 63%. Do najważniejszych przyczyn wzrostu wolumenu produkcji przetworów owocowych w ostatnim dziesięcioleciu w Polsce zalicza się przede wszystkim rosnącą tendencję w konsumpcji soków oraz silną pozycję rodzimych mrozonek owocowych i zagęszczonego soku jabłkowego na rynkach międzynarodowych. W strukturze produkcji przetworów owocowych dominują obecnie soki i napoje pitne (710 tys. ton w sezonie 2000/2001), mrożonki (294 tys. ton) i koncentraty soków owocowych (200 tys. ton).

Eksport owoców świeżych z Polski obejmuje przede wszystkim jabłka, porzeczki czarne i maliny, a jego wartość w 2000 r. osiągnęła poziom 100 mln USD. Ujemne saldo obrotów owocami świeżymi pogłębiło się w latach dziewięćdziesiątych (do ok. –312 mln USD w 2000 r.) w wyniku zwiększenia wydatków na import owoców południowych, głównie bananów, owoców cytrusowych i winogron.

Produkcja i użytkowanie warzyw świeżych

Zbiory warzyw w Polsce w latach dziewięćdziesiątych wykazały trend rosnący, wahając się między 4,8 mln ton w 1992 r. a 6,3 mln ton w 1998 r. (tab. 2). Przeciętna skala produkcji wynosiła w badanym okresie ok. 5,7 mln ton, co stanowi ok. 10% produkcji państw UE-15.

Tabela 2

Zbiory, przerób i eksport warzyw w latach 1990–2001 [mln ton]

Wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2001
Zbiory warzyw	5,63	4,77	5,37	5,42	6,29	5,63	5,89	5,58
Dostawy warzyw do przetwórstwa	0,40	0,39	0,57	0,50	0,60	0,50	0,83	0,85
Eksport	0,19	0,16	0,24	0,16	0,19	0,26	0,22	0,29

Źródło: Rynek owoców i warzyw, IERIGŻ (dane GUS i CIHZ).

Dostawy warzyw świeżych do zakładów przetwórczych stanowiły w latach 1990–2000 średnio ok. 10% zbiorów warzyw ogółem. W sezonie 2000/2001 przemysł zużytkował ok. 13% zbiorów, produkując na rynek głównie mrożonki (265 tys. ton) oraz soki i napoje pitne (112 tys. ton) i konserwy (74 tys. ton). Wielkość produkcji przetworów warzywnych wzrasta systematycznie od początku lat dziewięćdziesiątych w efekcie większego zainteresowania odbiorców oraz rozbudowy mocy przetwórczych w wyniku dopływu kapitału zagranicznego.

Podobnie jak w przypadku owoców, wolumen i wartość eksportu warzyw świeżych charakteryzuje się dużymi wahaniami. W 2000 r. eksport kształtował się na poziomie 33 mln USD, wydatki na import były ponad dwa razy większe. Eksport świeżych warzyw obejmuje przede wszystkim cebulę oraz kapustę. W strukturze importu największy udział mają pomidory oraz papryka. Saldo handlu zagranicznego tymi produktami jest ujemne, w 2000 r. wyniosło –38 mln USD.

Rozproszenie produkcji

Według spisu rolnego GUS z 1996 r., produkcją warzyw i owoców zajmuje się ok. 2,7 mln gospodarstw ogrodniczych. Średnia wielkość gospodarstwa sadowniczego towarowego (powyżej 1,0 ha) wynosi 3,74 ha, a plantacji krzewów owocowych ok. 3,28 ha. W przypadku gospodarstw warzywniczych aż w 98% powierzchnia ich nie przekracza jednego hektara. Szacuje się, iż liczba gospodarstw towarowych w polskim ogrodnictwie waha się od 4,7 do 13,5%

ogółu gospodarstw prowadzących produkcję ogrodniczą. Silnie rozdrobniona struktura bazy surowcowej w omawianym sektorze, niski kapitał własny gospodarstw oraz niedostateczna baza przechowalnicza mają zasadniczy wpływ na pozycję przetargową producentów owoców i warzyw.

Mimo istnienia wielu organizacji i związków branżowych, rynek owoców i warzyw świeżych w Polsce charakteryzuje się bardzo niskim poziomem współpracy gospodarczej producentów. Po likwidacji Centrali Spółdzielni Ogrodniczych i Pszczelarskich na mocy ustawy z 20.01.1990 r. słaba pozycja rynkowa większości gospodarstw ogrodniczych przyczyniała się do zaostrzenia rywalizacji – walki o zbyt – a nie do działań integracyjnych. Proces powstawania organizacji producentów (współpracy na poziomie producentów) hamowały takie czynniki, jak m.in.:

- przedłużający się proces budowy podstaw prawnych tworzenia grup producenckich,
- brak zaufania do wspólnych działań,
- strach przed oszustwem i nieuczciwością pozostałych członków grupy,
- obawa przed nadmiernymi kosztami organizacyjnymi,
- brak pełnej informacji na temat zasad funkcjonowania rynku po wejściu Polski do UE.

Uchwalenie w 2000 r. aktów prawnych określających zasady organizowania się producentów rolnych w grupy producentów i ich związków¹ oraz o organizacji rynku owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego² stworzyło podstawy prawne rejestracji grup producentów. Uregulowania te są zharmonizowane z ustawodawstwem unijnym dotyczącym organizacji rynku świeżych owoców i warzyw, uwzględniają jednak specyfikę polskiego rynku.

Niestabilność zbiorów i cen oraz brak trwałej integracji pionowej

Jak wynika z przedstawionych danych statystycznych, produkcja owoców i warzyw świeżych w Polsce charakteryzuje się ogólną tendencją wzrostową. Obserwuje się jednak znaczące różnice w wysokości rocznych plonów oraz – w związku z tym – duże wahania cen. Wahania cenowo-podażowe w sektorze oraz duża sezonowość zbiorów wpływają niekorzystnie na płynność finansową producentów oraz ich zdolność kredytową.

¹Ustawa z 15 września 2000 r. (DzU Nr 88, poz. 983).

²Ustawa z 29 listopada 2000 r. (DzU z 2001 r. Nr 3, poz. 19).

Duże rozdrobnienie bazy surowcowej i przetwórczej³ (tzw. spot market) powoduje, iż współpraca pomiędzy dostawcami owoców i warzyw świeżych i ich odbiorcami (zakładami przetwórczymi i dystrybutorami) jest związana z bardzo wysokimi kosztami dokonywanych transakcji. Należą do nich: koszty negocjacji, zbierania informacji rynkowych i monitoringu umów. Sprzedaż jest bardzo czasochłonna, często nieprzewidywalna i mało efektywna. Sytuacja jest szczególnie trudna w przypadku rynku produktów szybko psujących się, takich jak np. owoce jagodowe.

W perspektywie integracji z Unią Europejską rynki hurtowe będą miały zadanie rejestracji cen producentów oraz cen importowych w ramach rozbudowanego systemu monitorowania rynku.

Przemiany w systemie dystrybucji owoców i warzyw

Podobnie jak w przypadku produkcji i przetwórstwa, handel hurtowy i detaliczny świeżymi owocami i warzywami charakteryzuje się silnym podmiotowym rozdrobnieniem. Konsekwencją tej sytuacji jest mała funkcjonalna sprawność sfery dystrybucji [Pizło, 2001].

W wyniku dekoncentracji bazy magazynowej na początku lat dziewięćdziesiątych nastąpił dynamiczny przyrost liczby małych, niezależnych hurtowni, które dominują obecnie na rynku. Jednocześnie niedrożność tradycyjnych dróg zbytu przyczyniła się do ożywienia handlu owocami i warzywami na targowiskach, jarmarkach oraz sprzedaży ulicznej.

Według danych GUS, liczba podmiotów gospodarczych, dla których handel hurtowy owocami i warzywami stanowił podstawową formę działalności, wynosiła w 2000 r. ponad 3800. W latach dziewięćdziesiątych liczba sklepów ogólnospożywczych podwoiła się, osiągając poziom ok. 140 tys., natomiast liczba sklepów specjalistycznych, w tym owocowo-warzywnych charakteryzowała się spadkiem. W 2000 r. ich liczba wynosiła ok. 6,7 tys.

Zmiany w strukturze handlu detalicznego wymuszała m.in. rosnąca konkurencja ze strony dużych zachodnich sieci super- i hipermarketów. W celu obniżenia swoich kosztów sieci te podejmują współpracę bezpośrednio z producentami, są postrzegani jednak jako partnerzy bardzo wymagający, często podnoszący rygorystyczne wymagania cenowe i jakościowe wobec kupowanych produktów.

³Przetwórstwem owoców i warzyw w Polsce (działalność zakładów z reguły obejmuje obie grupy produktów) zajmuje się, według danych GUS, ponad 1400 podmiotów gospodarczych. Przeważają przedsiębiorstwa małe, wśród nich ponad 70% zatrudnia mniej niż 10 osób, a jedynie 2% ponad 250 pracowników.

Konieczność budowy efektywnych powiązań z krajami Unii Europejskiej w obliczu procesu integracji przyczyniła się do podjęcia przez polski rząd w 1994 r. działań wspierających powstanie centrów dystrybucyjno-logistycznych, tzw. rynków hurtowych. Posiadając odpowiednią bazę przystosowaną do rygorystycznych przepisów sanitarnych, miały one także stanowić miejsce gromadzenia informacji ułatwiających podejmowanie decyzji produkcyjnych i handlowych.

Spożycie owoców i warzyw

Według danych bilansowych GUS, średnia roczna konsumpcja owoców w Polsce w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosła w okresie 1990–2001 z 29 kg do 51 kg, a warzyw oscylowała wokół poziomu 110 kg.

Poziom spożycia owoców w Polsce, choć zmienny, wykazuje tendencję wzrostową. Jest on bardzo niski w porównaniu do krajów UE, gdzie konsumpcję owoców szacuje się na poziomie ok. 110 kg/osobę/rok.

Bardziej stabilna jest konsumpcja warzyw, której wielkość według obliczeń FAOSTAT zbliżona jest do średniego poziomu krajów Unii Europejskiej, typowego także dla Belgii, Francji i Hiszpanii.

Według badań budżetów gospodarstw domowych, spożycie owoców i warzyw świeżych w Polsce w 2000 r. wynosiło odpowiednio ok. 48 kg/osobę i 59,3 kg/osobę. Charakteryzuje się ono dużą sezonowością oraz znacznym zróżnicowaniem w zależności od typu gospodarstwa domowego. W strukturze konsumpcji owoców tradycyjnie dominują jabłka. Stanowią one 45–52% spożywanej ilości owoców świeżych. W latach dziewięćdziesiątych nastąpił wyraźny wzrost spożycia owoców południowych.

Organizacja rynku owoców i warzyw w Unii Europejskiej

Unijny rynek owoców i warzyw świeżych zaliczany jest do sektorów o stosunkowo małym zakresie regulacji prawnej [Jabłońska, 2000]. Jego organizację określa Rozporządzenie Rady 2200/96, które obejmuje takie elementy, jak: wspólne standardy jakościowe oraz system ich kontroli, organizacje producentów, mechanizmy interwencji rynkowej oraz reguły handlu z krajami trzecimi. Jego podstawowym elementem są organizacje producentów ściśle współpracujące z odbiorcami surowców, a najważniejszym narzędziem prawnym jest jakościowa ochrona produktów.

Nadrzędnym celem obowiązującego mechanizmu regulacji jest wspieranie dochodów producentów przez dofinansowywanie tworzenia się grup producentów oraz prowadzonych przez nie działań. Poprzedni system, obowiązujący

od początku lat siedemdziesiątych, polegający głównie na wycofywaniu towarów z rynku i wypłacaniu rekompensat producentom z budżetu Unii, okazał się zbyt kosztowny i doprowadził do znacznych nadwyżek produkcyjnych.

Jakość owoców i warzyw w UE

Wspólne wymagania jakościowe są wprowadzane na podstawie rozporządzeń wykonawczych Komisji Europejskiej, a ich podstawę stanowią odnośne normy Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ, sygnowane znakiem EN. Produkty przeznaczone do bezpośredniej konsumpcji, dla których określono wspólne wymagania jakościowe, mogą być wprowadzane do obrotu w obrębie Wspólnoty tylko zgodnie z tymi wymaganiami⁴. Uregulowania te odnoszą się także do towarów importowanych oraz eksportowanych, pod warunkiem, że wymagania rynków docelowych nie są inne. Odstępstwa od wymogu przestrzegania standardów jakościowych są nieliczne i dotyczą jedynie produktów dostarczanych na rynki hurtowe położone na obszarze ich produkcji, sprzedawanych bezpośrednio konsumentowi w gospodarstwie oraz gdy konsumpcja wynika z silnej lokalnej tradycji.

Zasady handlu z krajami trzecimi w UE

Prowadzenie działalności handlowej z krajami trzecimi może być uwarunkowane posiadaniem tzw. licencji eksportowej lub importowej. Zgodnie z uregulowaniami prawnymi, w wymianie towarowej z krajami trzecimi stosowane są przez państwa UE wspólne taryfy celne. W przypadku produktów istotnych z punktu widzenia Wspólnoty mogą dodatkowo zostać ustalone tzw. cła specyficzne. Obecnie obowiązują one w imporcie m.in. jabłek, wiśni, śliwek, gruszek, owoców cytrusowych, ogórków i pomidorów. Eksport nielicznej grupy produktów, tj. jabłek, pomarańczy, cytryn, mandarynek, winogron, brzoskwiń, moreli, nektaryn, niektórych orzechów oraz pomidorów, objęty jest systemem subsydiów eksportowych – dopłat wyrównujących eksporterom różnice cen w UE i na rynku światowym. Korzystanie z subwencji eksportowych jest możliwe jedynie w przypadku posiadania licencji eksportowej i po wykazaniu, że owoce lub warzywa zostały wyprodukowane w Unii.

⁴M.in. jabłka, gruszki, morele, śliwki, truskawki, wiśnie i czereśnie, owoce cytrusowe, winogrona, brzoskwinie i nektaryny, cebula, fasolka szparagowa, kalafior, kapusta głowiasta, marchew, ogórek, pomidor, por, sałaty i endywie, seler naciowy, szpinak.

Organizacje producentów owoców i warzyw na rynku unijnym

Organizacje producentów spełniają obecnie podstawową rolę w funkcjonowaniu rynku owoców i warzyw w UE. Zgodnie z polityką włączania producentów w kształtowanie mechanizmów rynkowych oraz podnoszenia własnych dochodów, stawiane są przed związkami producentów następujące cele:

- promowanie koncentracji podaży i sprzedaż produktów swoich członków,
- planowanie produkcji oraz dostosowywanie jej do popytu, zwłaszcza pod kątem jakości i ilości,
- obniżanie kosztów produkcji i stabilizacja cen produktów,
- promowanie stosowania korzystnych dla środowiska zasad uprawy, technologii produkcji oraz gospodarki ściekami i odpadami.

Jedynie te grupy, które spełnią określone w Rozporządzeniu 2002/96 kryteria zostają „uznane” lub „wstępnie uznane” przez Unię i mają prawo do finansowego wsparcia, a także rekompensat za produkty wycofane z rynku. Należy podkreślić, że rola systemu wypłacania rekompensat jako instrumentu interwencji na opisywanym rynku jest obecnie stosunkowo niewielka i obejmuje w UE jedynie 15 gatunków owoców i warzyw.

Proces dostosowania polskiego sektora owoców i warzyw do regulacji unijnych

Mała skala produkcji gospodarstw i niski stopień integracji poziomej na rynku owoców i warzyw świeżych w Polsce mają duży wpływ na siłę przetargową producentów, najsłabszego ogniwa omawianego rynku. Kluczem do wzmocnienia ich pozycji jest budowa trwałych grup wytwórców (spółdzielni, zrzeszeń, związków) oraz podjęcie działań kooperacyjnych w celu podniesienia konkurencyjności. Jak pokazują doświadczenia państw unijnych, m.in. Holandii, Francji, Danii czy Belgii, w których organizacje producentów zagospodarowują ponad 75% towarowej produkcji owoców i warzyw, jedynie silne grupy, mające jednolitą strategię marketingową, są w stanie sprostać wymaganiom koncentrującej się dystrybucji. W obliczu akcesji Polski do Unii Europejskiej powolny proces tworzenia trwałych powiązań pomiędzy producentami ma szanse ulec przyspieszeniu. Wpływ stymulujący powinien mieć fakt, iż jedynie oficjalnie uznane (lub wstępnie uznane) grupy producentów, a nie indywidualne gospodarstwa, mogą ubiegać się o pomoc finansową z budżetu (w najbliższym czasie w ramach programu SAPARD).

Proces budowy instytucji na omawianym rynku został rozpoczęty w 2000 r. uchwaleniem odpowiednich ustaw, które określają m.in. cele działania grup producentów (stowarzyszeń, zrzeszeń, spółdzielni itp.), zgodnie z założeniami

wspólnej organizacji rynku owoców i warzyw w UE. Do umocowanych prawnie celów grup producentów należą m.in.:

- dostosowanie produkcji do warunków rynkowych,
- poprawa efektywności gospodarowania,
- planowanie produkcji ze szczególnym uwzględnieniem jej ilości i jakości,
- koncentracja podaży,
- organizowanie sprzedaży produktów,
- ochrona środowiska naturalnego.

Ustawa z 29 listopada 2000 r. (DzU Nr 3, poz. 19) wyznacza także szczegółowo warunki uzyskania przez grupę producentów statusu uznania bądź wstępnego uznania oraz tryby przyznawania pomocy finansowej (m.in. rekompensat z tytułu niewprowadzania do obrotu produktów).

Należy jednak podkreślić, że uchwalenie ustawy, określającej warunki pełnego i wstępnego uznania organizacji producentów w Polsce, stanowi jedynie pierwszy krok na drodze budowy otoczenia instytucjonalnego omawianego rynku. Konieczne jest powołanie organu uznającego i kontrolującego działanie organizacji producenckich oraz zarządzającego udzielanymi im środkami oraz instytucji odpowiedzialnej za bezpośrednią interwencję na rynku.

Innym zagadnieniem, które wiąże się z przyszłym członkostwem Polski w UE, jest dostosowanie jakości owoców i warzyw do wymagań obowiązujących na wspólnym rynku (tzw. norm unijnych). Są to minimalne wymagania, które muszą spełniać towary, by mogły zostać wprowadzone do obrotu. Obecnie w Polskim Komitecie Normalizacyjnym (PKN) trwa proces harmonizacji polskich norm z normami obowiązującymi w UE.

Z powodu niewielkiej znajomości norm wśród uczestników rynku bardzo ważna wydaje się być rola państwa w ich upowszechnianiu. Szczególnie istotna jest informacja o tym, że jedynie te produkty, które spełniają unijne wymagania jakościowe będą mogły być dopuszczone do obrotu na wspólnym rynku.

Warunkiem wdrożenia obowiązującej w Unii Europejskiej organizacji rynku owoców i warzyw w Polsce jest także budowa systemu monitorowania rynku, związanego z rejestracją cen producenta i cen importowych. System ten ma funkcjonować na rynkach hurtowych, wymaga jednak wielu przygotowań technicznych oraz nakładów finansowych.

Podsumowanie

Proces przygotowań Polski do członkostwa w Unii Europejskiej związany jest z wprowadzaniem wielu zmian legislacyjnych i instytucjonalnych w gospodarce żywnościowej. W przypadku sektora owoców i warzyw świeżych

proces adaptacji do obowiązującego w UE modelu wspólnej organizacji rynku wymaga:

- harmonizacji norm z obowiązującymi na wspólnym rynku wymaganiami jakościowymi,
- powstania grup producentów owoców i warzyw, będących podstawowym elementem rynku, wspieranym finansowo z budżetu,
- powołania wielu instytucji do kontroli jakości produktów, rejestracji ich cen, nadzoru organizacji producenckich oraz zarządzania udzielanymi im środkami finansowymi.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, zmiany te przyczynią się do stabilizacji sytuacji w sektorze, a w szczególności umocnią bardzo słabą pozycję przetargową producentów. Wymuszą one jednocześnie poprawę jakości produktów znajdujących się w obrocie, w tym odpowiednie ich opakowanie i oznakowanie.

Od sprawnego przeprowadzenia procesu dostosowawczego zależy przede wszystkim jednak fakt, czy polskie owoce i warzywa, stanowiące w 2001 r. ok. 12,2% roślinnej produkcji towarowej w Polsce, będą mogły konkurować na wspólnym rynku po wejściu do UE.

Literatura

- HALICKA E., 2001: Reducing hold-up problems in the Polish fruit sector. (in:) Kowrygo B., Halicka E., Rejman K. (red.): *Institutional economics and the Food Sector in Poland, Hungary and the Czech Republic – Implications for EU Integration*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- JABŁOŃSKA L., 2000: *Rynek owoców i warzyw*. FAPA, Warszawa.
- PIZŁO W., 2001: *Rynek owoców w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej – ujęcie teoretyczne i empiryczne*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- Rynek owoców i warzyw. *Raporty Rynkowe IERGiŻ*, 14–20, 1998–2002, Warszawa.
- Ustawa z 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw. (DzU Nr 88, poz. 983).
- Ustawa z 29 listopada 2000 r. o organizacji rynku owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu oraz rynku suszu paszowego. (DzU z 2001 r. Nr 3, poz. 19).

Changes in the Polish Fresh Fruit and Vegetable Market in the Process of Adaptation to the EU Organization System

Abstract

The paper focuses on the analysis of the production, processing and consumption levels of fruit and vegetables in Poland in comparison to the situation in the European Union. Major factors influencing the lack of co-operation in the fragmented agrarian structure are identified. The changes in the fruit and vegetable distribution network and vertical relationships, in the framework of the new institutional economics theory, between the companies operating in the sector are also discussed.

The system of fresh fruit and vegetable market organization in the EU is presented and major means for adapting it in Poland are described. The legal acts, implemented in 2000 to regulate the market in Poland are analyzed. Special attention is also paid to institutional changes needed to reduce high transaction costs between the participants of the fruit and vegetable market chain.